

Transskription af:

Den yderste grænse

13:7 Alfred Wegener: Umulig motorslæde ekspedition på Indlandsisen

Vært og tilrettelægger: Bjørn Harvig

Medvirkende: Historiker og museumsinspektør på Teknisk Museum, Mads Kring.

Redaktør: Rikke Caroline Carlsen.

Intro: Du lytter til en podcast fra Nationalmuseets mediehus, Vores Tid.

Bjørn Harvig: Har du tændt mikrofonen, Kristoffer?

Kristoffer: Jeg har tændt mikrofonen

Bjørn Harvig: Okay og der er fuglekvidder. Solen skinner. Vi er jo taget ud af museet. Vi er taget op til Helsingør og op til Teknisk Museum, fordi i dag skal vi blive klogere på Alfred Wegener og Wegener var jo ret kendt i dansk ekspeditions historie. Han var med på Danmarksekspeditionen. Han var med på J.P. Kochs ekspedition op til indlandsisen, men i dag skal vi altså blive lidt klogere på denne her. Den tysk-grønlandske ekspedition, der var taget afsted i 1930. Det, der var ret exceptionelt med ekspedition, det var, at de skulle forsøge at bo oppe i Grønland i et helt år med tre små vejrstationer, de har bygget, Og med sig havde Wegener to motordrevne slæder, som var jo helt sensationelt på det her tidspunkt, og alle tænkte det, der var totalt umuligt, og Wegener havde selvfølgelig en drøm om at det skulle lette alle mændene og hundenes arbejde. Men så let og så godt gik det måske egentlig ikke med de slæder der. Men så jeg tænker lige, om så banker vi på, Kristoffer. Det er jo faktisk museumsinspektør Mads Kring, der har inviteret os op. Han er jo en trofast lytter af Den yderste grænse. Det er også sådan, jeg har lært ham at kende. Det er ret sjovt. Og nu har han inviteret os op, fordi han har et eller andet, han vil vise os med relation til Wegener. Vi er lidt spændte på, hvad det kan være. Skal vi banke på?

Kristoffer: Lad os gøre det

Mads Kring: Hej! Velkommen, Bjørn.

Bjørn Harvig: Hej Mads! Må vi komme indenfor?

Mads Kring: Ja, kom her ind i de hellige haller på Danmarks Tekniske Museum.

Bjørn Harvig: Uha.

Mads Kring: Ja, vi skal endnu længere ind. Vi er på samlingerne her på Danmarks Tekniske Museum, hvor vi har noget fra, fra Alfred Wegeners ekspedition.

Bjørn Harvig: Du har jo lovet os, at vi skal ind og se et eller andet med... Ja, med relation til ekspeditionen.

Mads Kring: Ja, det er ret vildt. Det har aldrig, aldrig været udstillet, selv om vi har haft det i over 50 år.

Bjørn Harvig: Hold nu op med. Mads, jeg ved slet ikke, hvor jeg skal starte med alle de ting her. Hvad er det for noget? Gamle flyvemaskiner og biler og maskiner? Og jeg ved ikke hvad fra gulv til loft.

Mads Kring: Det er jo teknologi fra starten af 1800-tallet og frem til nu. Det er jo helt vildt, hvad der er blevet indsamlet, ikke. Vi går lige den her vej.

Bjørn Harvig: Wow. Hold nu op mand! Prøv lige at se her.

Mads Kring: Det, jeg vil vise dig. Det står der.

Bjørn Harvig: Nej. Det er en af slæderne.

Mads Kring: Det er en af slæderne. Og det er ikke bare en hvilken som helst slæde. Det er en af de der... En af de to.

Bjørn Harvig: En af de to, han havde med op i 1930.

Mads Kring: Propel-slæderne. prøv lige at kravle op.

Bjørn Harvig: Et par meter oppe her.

Mads Kring: Oppe på reolerne.

Bjørn Harvig: Hold nu op mand. Mads, hvornår er den kommet hertil, ved du det?

Mads Kring: 1973 bliver den udgravet fra Grønland, fra Kamarajuk gletcheren deroppe hvor den... hvor den stod, hvor den blev efterladt. Da man da man tager hjem der, der piller man motoren af, så du kan se motoren har siddet på den, det der metalbeslag bag på slæden

Bjørn Harvig: Bagerst på slæden ja

Mads Kring: De er konstrueret lidt ligesom de der sumpbåde som man har i Florida osv. Hvor man har motoren, en kæmpe stor propelmotor, bagerst, 6 meter lang. 6 meter lang og to meter bred. En 112 hestekræfters motor. 9-cylinderet og dem slæbte de simpelthen op 1000 meter op på indlandsisen, for at køre en 2000 meter højere op og etablere den der base inde på midten af indlandsisen.

Bjørn Harvig: Men det skal vi snakke lidt mere om lige om lidt.

Mads Kring: Ja, lad os gøre det

Bjørn Harvig: Hvad var det, de skulle... Og gik det egentlig, som Wegener havde håbet?

Mads Kring: Ja, præcis.

Bjørn Harvig: Det gjorde det nok ikke.

Kristoffer: Det bliver spændende ha.

Bjørn Harvig: Så er vi kommet ind på dit kontor, Mads, inde på Teknisk Museum og tusind tak for en fantastisk oplevelse, at komme over i magasinet og også og stå der med den ene af Wegeners slæder. Så tusind tak for det.

Mads Kring: Velbekomme.

Bjørn Harvig: Som altid i den yderste grænse, så er bordet fyldt med alle mulige spændende ting, og det er det i det her afsnit. Der ligger billeder og bøger, og så ligger der også en skitse.

Mads Kring: Ja, jeg har også været i arkiverne, og vi har en skitse her. Det er simpelthen arbejdstegninger eller hvad man skal sige konstruktionstegninger af slæderne, hvor man kan se de her brede ski, og bagtil og foran kan man se den her styreakse, som har været med til at styre hvor man kørte hen, når man kørte der på indlandsisen i dem.

Bjørn Harvig: Hvad var det de hed, Mads? De havde navne, de to slæder.

Mads Kring: Den ene hed Eisbär og den anden hed Schneespätz, altså snespurv og isbjørn på dansk, og de blev bestilt fra Finland, hvor at Alfred Wegener havde været på besøg året før med sin kone. Han havde både været i Finland for at se på disse propelslæder og i Sverige for at se på bæltekøretøjer, sådan nogle, som man kunne køre på i Arktis.

Bjørn Harvig: Hvad var det, han ville med dem? Hvorfor var det så også ground-breaking, at man skulle have dem med på en ekspedition?

Mads Kring: Det var i tyverne, slutningen af tyverne. Der har man jo virkelig set, hvordan de her motoriserede køretøjer, men også flyvende fartøjer har virkelig vundet deres indpas, så man tænker, at man virkelig kan erobre Arktis med de her motoriserede køretøjer. Så det er også hele planen fra starten af. Man diskuterede rigtig meget omkring det her med fremdrift i forbindelse med ekspeditionen. Skal man flyve ind og forsyne Eismitte med forsyninger, eller hvordan skal man ligesom få etableret det her kæmpestore videnskabelige projekt, som det er?

Bjørn Harvig: Og Eismitte var denne her... Hvad skal man sige meteorologiske station, som de bygger midt inde på isen?

Mads Kring: Ja, præcis. Hele idéen er jo, at man skal have man skal have videnskabelige målinger for tre forskellige punkter omkring den halvfjerdsenstyvende breddegrad for ligesom at kunne følge vejrsystemer hen over indlandsisen, fordi man har forskellige teorier om, hvordan de hvordan de bevæger sig. Så for ligesom at be- og afkræfte teorierne, så skal man simpelthen have tre stationer.

Bjørn Harvig: Og så en af årsagerne, Mads, til, at han ikke ønsker at tage fly med det, fordi der i forvejen har været en større katastrofe.

Mads Kring: Ja altså, Nobile er styrtet ned med sit luftskib på Nordpolen og er blevet undsat af Amundsen, som også er styrtet ned osv.

Bjørn Harvig: Og forsvinder sporeløst.

Mads Kring: Og forsvinder sporeløst. Så Wegener bliver, hvad han kan sige, angst for, at det sker... at det samme skal ske. Han er meget, meget mådeholden i forhold til det. På trods af, at flere andre, der er med på ekspeditionen eller er involveret i ekspeditionen, faktisk synes, det er en rigtig god idé at forsyne Eismitte ved hjælp af fly. Men det... Wegener har virkelig ikke lyst til det. Men han går så med til at det er de her propelslæder man tager med, men er meget eksplicit omkring at det er et eksperiment.

Bjørn Harvig: Inden vi skal ud på ekspedition, skal vi lige lære Wegener at kende, fordi de fleste kender ham jo formentlig også bag en meget berømt teori.

Mads Kring: Det var ham, der i starten af 1900-tallet fremsætter en teori om kontinentaldriften, altså de her kontinentalplader, der ligesom driver væk fra hinanden. Og det gør han ud fra, at han samler en hel masse forskelligt materiale, videnskabelige betragtninger osv. fra hele verden, som ligesom antyder, at Sydamerika og Afrika bevægede sig væk fra hinanden, Grønland og den skandinaviske halvø er drevet væk fra hinanden osv. Men det er meget på sådan en teoribasis, og han reviderer sin teori løbende i forhold til de input, der kommer fra det videnskabelige samfund, som heller ikke er helt oppe at køre over den. De tror ikke helt på den helt, faktisk helt frem til efter hans død.

Bjørn Harvig: Og så er der jo det, at han jo mener, at kontinenterne er i konstant bevægelse også, og så er han jo en mand, som jo jeg også indledningsvis startede med at sige lidt om. Altså han er en mand, der er ret godt kendt i den arktiske udforskning. Har været med på tidligere ekspeditioner.

Kristoffer: Han har været med på Danmarksekspeditionen. Han var faktisk meget ihærdig for at komme med på Danmarksekspeditionen, sender flere ansøgnings breve til Mylius-Erichsen og tager også til København for at troppe op ved hans hoveddør og banke på osv. Og han ender med som den eneste udlænding at komme med på Danmarksekspeditionen.

Bjørn Harvig: Og snakker dansk?

Mads Kring: Og snakker dansk. Altså lærer dansk. Han har svært ved det der i starten på Danmarksekspedition, fordi der kan han ikke dansk. Men, men men en af ekspeditionsmedlemmerne, J. P. Koch, som han ender med at blive rigtig gode venner med også, nogle år efter tager tager på, tager på ekspedition med bare de to og to mere... krydser indlandsisen. Han lærer ham simpelthen dansk, og det er en kæmpestor fordel i forbindelse med den store tyske ekspedition.

Bjørn Harvig: Er der andet, der er vigtigt at få med, inden vi skal afsted i 1930?

Mads Kring: Altså så synes jeg det er vigtigt at få med, at denne her eventyrlyst den starter helt fra barnsben. Han er jo opvokset i midten af Berlin, men hans familie havde en hytte på landet, hvor han og hans bror tog på eventyr. Hans mor smurte madpakker til ham, og så tog de ud og vandrede. Og det er sådan kendetegnende for Alfred Wegener, at på trods af denne her interesse for naturvidenskab osv. Så havde han også interessen for at tage ud og tage på eventyr og se på verden.

Bjørn Harvig: Det skal vi huske ved vores egen børn, de skal bare have deres madpakke. Hvem ved, hvor det ender? Så er det jo sådan, at Wegener laver sin egen ekspedition, så vidt jeg kan forstå, så er der måske en anden der har fået lidt ideen til den. En anden mand, som også er med på denne her rent tyske ekspedition.

Mads Kring: Wegener bliver kontaktet af Johannes Georgi et par år før ekspeditionen. I et brev han skriver til Wegener og Georgi er Wegeners tidligere elev. Han skriver til ham og med denne, dette forslag til en plan og Wegener han svarer så, at det er en mega fed plan. Den har jeg selv og J.P. Koch og så faktisk Peter Freuchen allerede lavet før første verdenskrig. Men jeg vil foreslå, at i stedet for at tage op på indlandsisen fra vest, så tager det fra øst, fordi det er meget lettere. Wegener har jo et kendskab til Grønland... Et helt andet kendskab til Grønland end Johannes Georgi har, fordi han har ikke været der tidligere, men det har Wegener. Og så ender det faktisk med at Wegener bliver spurgt ganske kort tid efter af en af hans lidt ældre videnskabelige kolleger, om Wegener ikke kunne have lyst til at tage til Grønland for at teste en ny seismologisk metode, der bruger dynamit på Grønland. Ja, det siger han ja til med det samme, nærmest, hans sådan eventyrild er allerede blevet tændt af Georgi, der der, der har skrevet det her brev. Altså han kan mærke... Wegener kan mærke med det samme, at det her, det tænder noget i mig igen. Hele den her plan, han har lavet med J.P. Koch og Freuchen, det tænder, at han må af sted på en eller anden måde. Så da hans videnskabelige kollega [Meneitus] skriver til ham om den her nye seismologiske metode og brugen af dynamit og sådan noget, så må han bare må han bare af sted.

Bjørn Harvig: Og grunden til jeg også lige spørger ind til Georgi det er fordi han kommer til at fylde noget senere i historien, og bliver en vigtig karakter på ekspeditionen. Og måske også fordi der er nogle frustrationer fra Georgis side om, at han ikke selv var leder.

Mads Kring: Det koster jo en del at tage afsted på eventyr. Særligt sådan en, hvor man skal have tre videnskabelige stationer osv. Men Wegener har en helt anden position til at rejse pengene og rejse til opbakningen, end Georgi har, der ikke, der ikke er det samme sted i hans karriere, så det er Wegener der ligesom får ansvaret. Og Wegener spørger så Georgi skal vi ikke slå os sammen? Og Georgi er en lille smule modstridende omkring det, men går så med til det, fordi han godt kan se at han lykkes, ikke at Wegener vil lykkes med det, men han, hvis han gerne vil af sted på det her eventyr og lave de her videnskabelige målinger på is med det, så bliver han nødt til det. Og han får så af Wegener ansvaret for at få lovet ansvaret for Eismitte og de videnskabelige observationer, som der skal gøres der som sådan en godbid kan man sige.

Bjørn Harvig: De sidder jo til at starte med med is på et skib og venter på at komme i havn. Men vinteren er for hård, isen er for tyk og de kan ikke komme ind.

Mads Kring: De har endda fået specialbygget et skib, Krabbe, hedder det, som skulle kunne modstå isen osv. Men de kan simpelthen ikke komme ind, og Wegener bliver mere og mere frustreret, og de bliver forsinkede en hel måned, og første juni der forsøger Wegener at få kaptajnen til at simpelthen hamre ind i isen. Det lykkedes heller ikke. De forsøger at springe, med dynamit, isen op. Det lykkedes heller ikke, og de bliver mere og mere frustreret og Wegener er simpelthen nervøs for om det her kan lykkes. Fordi jo længere hen du kommer, jo mere afsmeltning kommer der fra den gletsjer, som de skal transportere alt gods op på, og jo sværere bliver forholdene. Så de er dybt afhængige af, at de kommer ind på stranden. Året inden, der har de, der har de haft den forekspedition, hvor de har fundet denne her helt ideelle gletcher-tunge ned til en stenstrand, hvor de kan losse alting af osv.

Bjørn Harvig: Og de har altså så vidt jeg husker omkring hundrede tons. Mads, fortæl hvad de har med ombord.

Mads Kring: De har islandske ponyer med. Det har Wegener tidligere haft med på en ekspedition med med J. P. Koch, og det har han så også med igen. Og så har de rigtig meget halm med til de der pony, og derudover har de enorme mængder af videnskabeligt udstyr. Altså vi skal huske på det her er en videnskabelig ekspedition. Størstedelen af de mænd der er med, de er videnskabsmænd, og de har videnskabelige programmer, og det skal man bruge udstyr til, så de har rigtig meget videnskabelig udstyr. To slæder, ja så har de to propelslæder, som vejer næsten 200 kilo, og derudover så har de to hytter, en hytte der skal etableres ude ved vestkysten og en hytte der skal etableres inde på midten, altså Eismitte. Og altså i starten, da de begynder at planlægge ekspeditionen, der har de slet ikke planlagt lige så meget udstyr. Der er omkring 60 tons, men det vokser bare.

Bjørn Harvig: Og da de også har med Mads, det er videokamera. Ja, det er helt absurde billeder af de her stakkels mænd. De kommer ind på kysten, hvor de får etableret den ene hytte, men de skal jo have alt det her materiale og dyr og slæder op på isen.

Mads Kring: Man skal forestille sig, at man skal bestige et lille bjerg med omkring hundrede tons lastning. De skal simpelthen have alle de her slæderne, hytterne, provianten, alt petroleum, benzinen som disse slæder og motorerne, de kører på. Så skal de her op oppe på isen. Og de her billeder er jo helt magiske. Altså de bruger ponyerne på de ikke så stejle stykker i forhold til at få transporteret op. De anlægger veje på isen ved at sprede sod fra skibets motor ud på isen. Når det ikke går, så anlægger de veje på morænestykkerne på siden af den her gletcher-tunge, og nogle steder der har de spil som de kører for at få transporteret lasten op, det er endda også sådan at der er stykker af den her transport, hvor det hele bliver båret af de her omkring hundrede tons. Det er helt vanvittigt at se, hvor hårdt det er for de her 14 mænd og så de grønlandere, som de hyrer ind.

Bjørn Harvig: Og Mads, så var de frustrerede, da de sad på dæk og ikke kunne komme i land og var mere end en måned forsinket. Og nu bliver de jo endnu mere frustreret over, at det nok var så hårdt fordi, hvordan er stemningen på ekspeditionen lige nu?

Mads Kring: Stemningen er jo ikke supergod, og det viser sig også, at der faktisk er for lidt halm. På trods af at de har de her 20 tons halm med, Så er der for lidt halm. Så Wegener forlader ekspeditionen for at finde mere halm i bygderne rundt omkring. Det lykkes ham, og da han kommer tilbage, finder han faktisk ud af, at på trods af stemningen og lidt utilfredshed omkring at lederen har forladt ekspeditionen og de er utilfredse omkring mangel på lederskab osv. Så er det faktisk lykkedes at få transporteret rigtig meget op på indlandsisen.

Bjørn Harvig: Får de startet de slæder der.

Mads Kring: Det gør de. Vil du høre?

Bjørn Harvig: Ja, frygtelig gerne. Altså Wegener, der beskriver?

Mads Kring: Ja Wegener der beskriver. Altså man skal forestille sig at Wegener han kommer nede fra stranden, han er kommet i land efter at have forsøgt at få noget halm, og han er i et relativt dårlig humør, nok. Og så, så tager han turen op på indlandsisen til weststationen og det er fra Wegeners dagbog 29. august 1930: "Da vi ankom til Scheidegg, hørte vi pludselig en motors brummen. Det var musik i vores ører. Stod helt stille og lyttede ærbødigt, indtil prøvekørslen var slut. To gange mere rungede den himmelske musik, og hver gang blev jeg så ramt af den, at jeg stod stille og lyttede, indtil motoren blev slukket. Jeg følte, at en drøm var gået i opfyldelse". Scheidegg det er sådan weststationen hedder det, deres mellemdepot dér, og så skriver han videre: "Jeg er stolt af motorsslæderne, da deres brug sammen med hundeslæder markerer et vigtigt fremskridt i polarudforskningen. Vi har helt sikkert ramt plet med alle vores transportmidler. De islandske ponyer har også bestået deres første rigtige test på denne ekspedition. Ponyer på gletsjeren, hundeslæder og motorslæder på indlandsisen. Det er det rigtige valg. Nu er vi begyndt en ny epoke i polarudforskningen. Alt hvad vi ønsker at prøve og kan prøve, skal testes grundigt. Det vi gør her, peger med det samme vejen for fremtidig udforskning af Arktis. Hvor vidunderligt at det skulle tilfælde os at tage dette banebrydende skridt. Nej, i lyset af de mange luftulykker, der har fundet sted i polarområderne. Det her det forløsende skridt". Og så efter den første prøvetur skriver han sådan her: "Nu er drømme endelig blevet til virkelighed. I dag rejste jeg komfortabelt på indlandsisen siddende i en lukket kabine, imens jeg røg pipe". Er det ikke genialt? Det er jo virkelig teknologifascination, der vil noget. Hvordan alle de her ideer ligesom kommer til virkelighed. Alt det han har forestillet sig, at de her propelslæder ville kunne.

Bjørn Harvig: Og Mads så er spørgsmålet jo, gik det egentlig så godt, som han på det her tidspunkt giver udtryk for? Fordi ideen var jo, at maskinerne skulle hjælpe mændene firehundrede meter ind på isen for at bygge den midterste vejstation Eismitte, der skal transporteres jeg ved ikke hvor meget materiale, ind på Eismitte, så det skal de to slæder hjælpe med. Men hvordan går det?

Mads Kring: De her dagbogscitater de er jo skrevet lige efter, at de får gang i slæderne og i dagene efter. Så begynder de jo så alle de her test, og altså slæderne de fryser fast.

Bjørn Harvig: Med knojern skal de rives løs af isen, og det sner, og de sætter sig fast.

Mads Kring: De er ikke sådan supergode i modvind, og det, der er med indlandsisen, det er, at der er en strid modvind, som oftest fra midten af indlandsisen og ud mod kysten, og det er jo lige sådan, det de skal bruges til at køre ind. Så når de ikke kan køre i modvind, så får man lidt et problem, og særligt er de heller ikke gode til at køre op ad bakke. De her slæder de er bygget til at køre på den Botniske Bugt ved Finland, altså på flad is derovre, så de er ikke rigtig bygget til at køre op ad bakke. Så de har nogle problemer med de her slæder for at få dem op til sådan mere fladt stykke. Så det er faktisk sådan, at hvis du først kommer op over det mest stejle stykke ude i kanten af indlandsisen, så flader det en lille smule ud. Men du bliver simpelthen nødt til at zigzagge op af indlandsisen, og det skaber enorme frustrationer. De er heller ikke super gode, når det bliver rigtig koldt. Så vil benzinen simpelthen ikke fordampe, og så går de i stå og de fryser til de her tilførselsslanger. De har rigtig mange problemer med rent faktisk at få dem til at virke. Nogen gange så kører de ikke meget mere end 12 kilometer i timen, men når de så kører tilbage, så kører de fint, fordi der er det ned ad bakke og medvind osv. Har nogen fantastiske beskrivelser af Wegener der er helt henrykte over at køre med 70 kilometer i timen i de her slæder.

Bjørn Harvig: Eismitte er ved at blive etableret på det her tidspunkt, fordi Georgi, som du har fortalt om tidligere, han er stukket afsted.

Mads Kring: Allerede i juli, da de har fået fragtet rigtig meget op på indlandsisen. Lige så snart at man ligesom kan lade nogle tage afsted, altså at der ikke er brug for lige så meget manpower til at fragte ting op på indlandsisen. Der for Georgi sammen med ham der hedder Sorge, som også er tysk videnskabsmand, får lov til at tage af sted med et par grønlandere, nogle spand hunde og en masse udstyr for at etablere de første meteorologiske eksperimenter inden på Eismitte, men uden den her hytte, de skal have med. Uden sådan det store overvintringsudstyr osv., primært med henblik på at komme i gang med målingerne inde på Eismitte.

Bjørn Harvig: Det Wegener gerne vil have, det er at han skal bruge slæderne for at kom ind til Eismitte for at hjælpe sine to kollegaer derinde med hytten med proviant. Problemet er, at tiden går.

Mads Kring: De er jo allerede forsinkede. Det tager længere tid at komme op, end de havde forudset. De er bagud i forhold til at få fragtet forsyningerne ind. Slæderne kan ikke køre ligeså hurtigt, som det var planlagt. De bruger mere benzin, end der var planlagt, så de bliver nødt til at lave planerne om i forhold til de depoter, som de skal lave ind mod Eismitte. Og fordi at slæderne ikke præsterer sådan som de havde håbet på, så bliver de nødt til at lave planerne helt om.

Bjørn Harvig: Og Mads er det sådan, at man sender jo, så vidt jeg husker tre slædehold af sted for at komme frem til Eismitte, og på den fjerde der vil Wegener gerne med. Man har ikke været

derude. Man ved ikke, hvordan det går med dem. Wegener er selvfølgelig, som ekspeditionschef, bekymret for, er hans mænd stadig er i live. Han skriver også, at nu er det et spørgsmål om liv eller død, og han vil derhen, og så tager de af sted, er det en 15 mand stor ekspedition, der tager af sted.

Mads Kring: Fordi at motorslæderne ligesom ikke slår til med forsyningerne. Så beslutter han at sende den her fjerde hundeslæde forsyningsekspedition ind til Eismitte med henblik på at finde ud af, hvordan det går derinde og måske endda tage dem med tilbage, hvis ikke det går. De tager af sted, og på vej ud møder de et af de hold, der er på vej tilbage, som har et brev med, som beskriver, hvordan Georgi og Sorge har tænkt sig at gå tilbage den 20. oktober, hvis de ikke har mødt nogle med.

Bjørn Harvig: Så det er jo fordi, at der ikke er tilstrækkelig med forsyninger, ude på Eismitte.

Mads Kring: Da de får det brev, så tænker Wegener, at de dør hvis de går tilbage. De har ikke nogen hunde derinde, de har ikke noget til at trække sig. Så nu er vi en rigtig kritisk situation, og de kører af sted. Man udstyret er simpelthen for dårligt til at grønlanderne vil fortsætte. Kun fire af dem vil fortsætte efter en uge.

Bjørn Harvig: Wegener har masser moderne udstyr med, og det er lette telte, og det er lette soveposer, og grønlanderne siger ellers tak.

Mads Kring: Det er alt det lette grej, som ikke holder i den grønlandske kulde oppe på indlandsisen. Grønlanderne kan heller ikke lide at færdes oppe på indlandsisen. De bryder sig simpelthen ikke om det. Til sidst er der kun Loewe, Wegener og en grønlander, Rasmus Villumsen, tilbage, som fortsætter efter halvvejsmærket ind mod Eismitte.

Bjørn Harvig: Hvordan ser det så ud, når de kommer frem til Eismitte?

Mads Kring: De har bygget en borg der inde. Altså en kæmpe højt tårn med gange rundt. De har gravet sig ned, lavet simpelthen en ishule ned i isen. Det er sådan et sirligt system med depot, opholdsområde og sovesal og det er jo sådan en labyrint nede under isen. Videnskabelig station derinde på midten af isen, hvor at de har bygget transportkasser om og lavet gulve ud af dem og borde og så videre. Etablerede målestationer Det er helt skørt.

Bjørn Harvig: Og det har taget Wegener fyre dage at komme derind, så det var ikke bare lige en smuttur. Og i særdeleshed, altså jeg vil sige Wegener og Villumsen har det godt og er i god form. Men Loewe er rigtig medtaget. Hårde forfrysninger.

Mads Kring: Hårde forfrysninger i fødderne. Wegener har forsøgt at massere hans fødder og holde gejsten oppe hos dem alle sammen under hele turen, hvilken han har det fint. Altså I skal huske på det her er en mand på knap 50 år, ikke.

Bjørn Harvig: De fejrer hans 50-års fødselsdag.

Mads Kring: Ja, det gør de faktisk. Det er en ældre mand at tage med på sådan en voldsom ekspedition, som det her er. Men han har, han har det fint. Men Loewe han er medtaget, så de regner ud, hvor meget proviant der er på Eismitte, og finder ud af, at der er mad til, at de kan efterlade løbe der inde til overvintring.

Bjørn Harvig: Så Villumsen og Wegener tager hjem igen.

Mads Kring: Villumsen og Wegener tager af sted igen første november 1930 på Wegeners 50 års fødselsdag, og der er sådan et billede, hvor man ser dem i deres slædekøre udstyr. Altså sådan helt tæt pakket ind. Altså det ikke. Det er ikke tykke fyre, men det ser de ud som her på billedet. Tager afsted igen med stålsatte blikke. Altså man kan godt se, at det her er ikke for sjov.

Bjørn Harvig: Det er det sidste billede, der er taget de to.

Mads Kring: Så kører de tilbage med henblik på at komme ind til veststationen. Men der sker et eller andet. Den 7. maj et halvt år senere kommer der en forsyningsekspedition til Eismitte fra flyvestationen, og da de krammer hinanden der, og spørger til Wegener der ved de, at den er gal. Altså, at han ikke er der. Og hvor er han så?

Bjørn Harvig: Så begge vejrstationer har troet, at han var et andet sted.

Mads Kring: Eismitte har troet, at han kom tilbage til veststationen og veststationen har troet, at de overvintrede på Eismitte. Og så sætter man selvfølgelig en redningsaktion i gang, og man finder et sted omkring 150 kilometer fra veststationen, der finder man ski og en stav rejst som et kors. Under sneen finder man Wegener pakket ind i de her soveposer, begravet og død.

Bjørn Harvig: Det er Villumsen, der har begravet ham. Fint i hans sovepose.

Mads Kring: Det er Villumsen der har begravet ham, han har taget hans tobak og hans pibe og hans dagbog med. Men han er forsvundet, Rasmus Villumsen og man finder ham aldrig igen.

Bjørn Harvig: Hvad sker der egentlig med resten af ekspeditionen?

Mads Kring: Den blev en kæmpesucces. Eismitte-observationerne og altså hele ideen om at måle på vejrsystemer over indlandsisen lykkes. Hele det her seismologiske program, hvor man vil måle på isen med dynamit eksplosioner, gøre, at man finder ud af hvordan er, hvordan er Grønland formet? Altså det er den her kæmpestore gletcher, der ligesom presser vandmasserne ned. Og så er der den her kant af bjerge eller hvad? Man skal sige, at det er en skål med is. Det finder man ud af på den her ekspedition med de videnskabelige målinger.

Bjørn Harvig: Og Villumsen og Wegener er heldigvis så også de eneste, der går bort.

Mads Kring: De er de eneste, der dør, og Wegener bror, Kurt Wegener, overtager ledelsen af ekspeditionen og kommer op og ligesom sørger for, at hele eftermælet af Wegener bliver ført til ende.

Bjørn Harvig: Den ene af slæderne kom jo hjem. Det ved vi. Den står her. Hvad skete der med Wegener?

Mads Kring: Han ligger stadigvæk deroppe under isen.

Bjørn Harvig: Mads hvor har det været spændende idag og tusind tak for åbne døre og store oplevelser her på museet.

Mads Kring: Velbekomme, vi vil jo gerne vise vores ting frem.

Bjørn Harvig: Den yderste grænse er produceret af Bjørn Harvig og Kristoffer Errboe Roland Mont, for Vores Tid. Redaktør er Troels Donnerborg og Rikke Caroline Carlsen. Hvis du vil høre flere spændende historiske podcast, så klik ind på vorestid.dk eller der hvor du normalt finder din podcast.

Outtro: Du har lyttet til en podcast fra Nationalmuseets mediehus. Vores tid.

[Vores Tid – Nationalmuseets Mediehus](#)

[13:7 Alfred Wegener: Umulig motorslæde ekspedition på Indlandsisen](#)

Produceret af Vores Tid